

SÜSTEEMNE ERÜTEMATOOSLUUPUS

Süsteemne erütematoosluupus (luupus, SEL) on autoimmuunne (endavastane) haigus, mille korral keha immunoloogiline kaitse on väärtalt suunatud keha enda vastu. Tagajärjeks on haigusavaldused peaaegu kogu kehas. Eestis on umbes viissada luupust põdevat inimest, kellest suurem osa on naised.

Miks see tekib?

Luupuse põhjust ei teata. Haigestumus on kõige suurem suguküpses eas naistel, seega suguhormoonid võivad mõjustada haigussoodumust. Sageli haigus avaldub ja ägeneb raseduse ajal. Pärilik haigussoodumus on päris kindel. Mõned ravimid (hüdralasiin, prokaiinamiid) ning võibolla ka teised kemikaalid ja päikse ultraviolettkiirgus suurendavad haigusrisiki.

Kõige iseloomulikum luupusele on mitmel eri moel täheldatav immunoloogilise kaitsesüsteemi häire. Reumaatilistest haigustest on see kõige tüüpilisem autoimmuunne ehk endavastane haigus.

Tundemärgid

SEL-i tundemärgid on väsimus ja palavik; nahalööve — eriti katmata, päiksevalgusele avatud kehaosadel; liigesevalud ja -tursed; valgesõrmsus (Raynaud´ ilming); juuste väljalangemine; suu limaskesta haavandid; neeruhaigus; kopsu- ja südamekelme põletikud ning kesknärvisüsteemi häired. Liigesevalusid või reumatoidartriidisarnast liigesepõletikku esineb peaaegu kõigil, nahalöövet rohkem kui pooltel ja neeruhaigust peaaegu pooltel haigetel.

Haiguse iseloom on haigeti erinev, sõltuvalt elundite ja kudede haaratusest. Ka haiguse ägedus on haigeti erinev. Enamikul on haigus kerge aktiivsusega, kuid esineb ka ägedaid vorme.

Äratundmine

Haigusmäärang tugineb haigustunnustele ja vereproovidele. Neist on kokku pandud 11 kriteeriumit ehk eristamisalust. Kui Sinul on haiguse jooksul nendest kriteeriumitest esinenud neli või rohkem, võib süsteemse erütematoosluupuse diagnoosi pidada kindlaks.

Põletiku märgiks kiireneb sete. Peaaegu kõigil on veres tuumavastaseid antikehi või teisi autoantikehi. Tuumavastaste antikehade liigil ja hulgal on mingil määral tähtsust haiguse raskusastme määramisel. Vere valgeliblede (leukotsüütide) ja vereliistakute (trombotsüütide) arv võib väheneda. Sage on ka aneemia (verevaegus).

Ravi

Kui Sinul on kergekujuline luupus, ei vaja Sa võibolla üldse mingeid ravimeid. Võid kaitsta end päiksevalguse eest, kasutades päiksekaitsekreeme. Kõige tavalisem võimalus on, et kasutad üsna pikka aega nõrgatoimelisi ravimeid, hüdroksüklorokiini ja võibolla ka natuke steroidhormooni. Kui oled haigestunud kõrge aktiivsusega luupusesse, tuleb Sulle määrata tsütostaatikume ja suuri kortisooniannuseid.

Luupusehaige rasestumine võib haigust raskesti ägestada, seetõttu on Sul põhjust rasestumist kavandades või kohe raseduse alguses reumatoloogiga haiguse ravi ja jälgimise üle nõu pidada. Ka nakkused võivad olla väga tülikad, sest luupus soodustab nakkushaigusi. Steroidravimid ja tsütostaatikumid suurendavad seda soodumust veelgi.

Palavik on tavaline nähe nii luupuse kui nakkuste puhul ja seetõttu tuleb palavikulist luupusehaiget uurida võimalike infektsioonide suhtes.

Ennustus

Haiguse ennustus on tänapäevase raviga suuremal osal haigetest päris hea, ehkki varem oli luupus raske ja sageli elu ohustav haigus.

Luupuse liigitustunnused

1. libliklööve (ninaseljal ja põskedel)
2. diskoidne luupus (ketendavad lööbelaigud mujal)
3. päiksepõletus
4. suulimaskesta haavandid
5. liigesepõletik
6. kopsu- või südamekelme põletikud
7. neeruhaigus
8. närvisüsteemi häired (krambid või psühhoos)
9. veremuutused (hemolüütiline aneemia, vere valgeliblede, lümfotsüütide või trombotsüütide arvu vähenemine)
10. immunoloogilised veremuutused (LE-rakud, DNA- või SM-antikehad, valepositiivne kardioliipinist)
11. tuumavastased antikehad (immuunfluorestsentsi või muu samaväärse meetodiga)